

Zbirka čebelarских izrazov.

Nabral

p. Walter Šmid,
O. S. B.

V Ljubljani, 1903.

Kratice, katere rabim v ti zbirki, so te-le:

† pomeni, da je beseda napačna in naj se torej ne rabi.

nem. = nemško; po nemškem = germanizem.

= je znamenje enakosti ter znači: enakega pomena kakor —.

nap. = napačno.

n. pr. = na primer.

(D) = Danjko; njegovi izrazi so večidel raritete in niso priporočati v porabo.

(L) = Levstik.

(Zal) = Zalokar.

pogl. = poglej.

rod. = rodilnik.

„Skoraj vsi, ki pišemo, stavimo slovenske besede, mislimo pa le nemški“, toži Levstik v „Napakah slovenskega pisanja“¹⁾. To velja v polni meri še dandanes. Premalo izrabljamo zaklade domačega jezika, le preradi hlapčevsko prevajamo iz tujščine in prirejamo potrebne izraze. Zlasti čebelarjev ne morem odvezati tega naglavnega greha. Nemčevanje je pri njih posebno razvito; ni čuda, saj se učimo čebelarstva dandanes le pri tujih narodih, mi potomci slavnih čebelarjev! Janša, Oblak in drugi bi si zakrili obraz, ko bi videli našo današnjo beračijo. Znanje Janševo, katero je on razlagal svoje dni celi državi, se je med nami pogubilo. Le stari očanci še varujejo ostanke njegove vede, zadnja veja v naši domovini pred leti tako razširjenega čebelarstva²⁾.

Veliko smo sicer zamudili, a raditega ne smemo obupati. Če jih nimamo za sabo, imamo pred sabo dni; napnimo naše sile, da si zopet priborimo mesto, katero je naša domovina imela prej med čebelarskim svetom...

Pričujoča zbirka naj nekoliko odpomore nedostatku, ki se kaže pri naših čebelarskih pisateljih³⁾. Zbral sem iz knjig in časopisov vse boljše količkaj rabne izraze; marsikatero stare besede, dasi so morda neslovenske, sem pustil, ker nisem dobil nobene domače. Vendar pa hoče moje delce biti le prvi poskus v tej smeri; vzpodbudi naj čebelarje, da sami med narodom, posebno pri starih čebelarjih nabirajo besede in izraze ter jih pošiljajo uredništvu. Korenite in čvrste besede rabijo Gorenjci, čist in bogat je zaklad našega jezika na Dolenjskem, posebno proti hrvatski meji; kako lepa je tudi notranjščina! „Med cvet ali samotok“, ali ni oblika kršna ko kraška skala? Tu imamo polje, na katerem gotovo dvignemo še marsikak zaklad. Po tem potu pridemo sčasoma do popolnega čebelarskega imenstva.

Knjige in časopisi, katere sem izcrpal, so pa tele:

¹⁾ Levstikova zbrana dela IV. zv. 21. str. Omenjeni spis še večkrat rabim v uvodu.

²⁾ Kak sloves so imeli svoje dni naši čebelarji, kaže sledeči dogodljaj. V »Kranjskem tedniku« iz l. 1776 (Wöchentliches Kundschaftsblatt im Herzogthume Krain, II. Jhg.) 7. 14. in 21. decembra je nekdo pisal o čebelah (Verschiedene Beobachtungen über die Bienen), večjidel, kar je bral v Širahu in Swammerdamu; a svetovali so mu, naj raje popraša o čebelarstvu domače kmete kakor pa tuje učenjake, tako je bilo naše čebelstvo tedaj na glasu!

³⁾ Nekateri pisatelji hočejo na vsak način tujke in nove izraze (posebno iz nemščine) povedati z slovensko besedo in le preradi kujejo nove (večjidel ponesrečene) besede. Ali ni bolje, v dveh ali treh stavkih lepo po domače in v duhu slovenskega jezika povedati, kar ostane sicer marsikomu pri rabi skovanke neumljivo?!

1. Antona Janshaja zefsarskiga Zhëbellarja, Popolnoma Podvuzhenje sa vsse Zhëbellarje. Na kaj sa eno visho taisti od svojih Zhëbell bres tega, da bi nje podirali al pa morili 1. En bogatefhi Dobizhek, kakor dofehmalu, lohku fadobijo. 2. Vender vfse Zhëbelle per fhiulejnji, inu dobri Mozhy ohranijo. 3. Ufsakateri Pain Zhëbell da fvoje smerti lohko uzhivajo, inu fhe fvojim Erbam fapuftijo. Na mnogo Profhnjo is Nemfhkiga, na Kraynsku preftaulenu, inu s' nekaterim Pomerkvajnam pogmiranu. Od Joannesa Golitschnika faj-mofhtra v' Grishi na Stajerfkim. V' Zelli, utifnenu, inu fe najde per Fr. Jof. Jenko 1792. mala 8° str. 200 z 7 slikami.

2. Čelarstvo, ali celó novi, kratki, popun navuk čelne reje, to je edina prava ino gotova vodba, kak se najlezej ino naj bolše dajo čele rediti na dosegenje naj vekšega haska ino veselja, kniga za vse čelne prijatele vsakega stana, kero je iz naj vedniših mnogoletnih čelarov ino po lastnih skušenostah spisal ino na svetlo dal Peter Dainko, kaplan pri mestni fari v' Radgoni. Vu Gradci, vu založbi knižne predaje pri Damian'i ino Sorge'i. Ino na komision pri A. Wajcingeri v' Radgoni 1831. m. 8°, 210 str. z 10 obrazi.

3. Krajnfki zhbelaarzhik, to je: kratko poduzhenje zhbéle rediti in s' njimi prav ravnati. Is laftnih fkuflhinj spisal v nemfhkim, in tudi v' krajnfki jesik preftavit dal Juri Jonke, zhermofhnifhki fajmefhter na Kozhévfkim, in fo-ud zefarfke kraljeve krajnfke kmetijfke drushbe. V' Ljubljani. Natisnil Joshef Blaznik 1836. Mala 8°. 94 str. II. izdaja I. 1844.

4. Umno kmetovanje in gospodarstvo. Zložil Janez Zalkar, fajmošter v Škocjanu pod Mokronogom, ud c. kr. krajnske kmetijske družbe. Na svetlo dala c. kr. krajnska kmetijska družba. Štirje deli in pristavek. V Ljubljani Natisnil Jožef Blaznik. 1854. velika 8°. str. 386. Str. 169—189 popisuje tudi „čbele“.

5. Bučelstvo. Po izkušnjah in besédah rétijskega bučelarja Jožefa. Obláka spisal Fr. Levstik 1867. Rokopis v četverki na 112 str.

6. Slovenski bučelarček. Začetnikom bučeloreje spisal Janez Sumper, župnik v Škočidolu na Koroškem. Izdala in založila družba sv. Mohora v Celovcu. 1871. Natisnil Jožef Blaznik v Ljubljani. mala 8°. Str. 49—141. z podobami.

7. Novi kranjski panj po Dzierzonovi osnovi. Spisal Luka Porenta, župnik in čebelar v Bohinji. Ponatis iz „Novic“. V Ljubljani 1876.

8. Navod za umno čebelarstvo, ali kratek poduk, kako umno čebelariti z novim panjem in premakljivim satovjem. Začetnikom in udom čebelarskega društva spisal Jožef Jerič, društveni načelnik. V Ljubljani. V lastni zalogi. — Tiskala Klein in Kovač (Eger). 1879. m. 8°. 96 str. nedovršeno.

9. Poduk, kako se med in vosek koristno vporabita. Nabral, sestavil in poslovenil Franjo P. Jeglič, učitelj na Dovjem. Jesenice 1888. Založilo „Čebelarsko in sadjerejsko društvo za Kranjsko“. Natisnila Klein in Kovač v Ljubljani. mala 8°. 65 str.

10. Umno čebelarstvo. Spisal Jernej Černe. S 47 podobami. V Ljubljani, 1895. Založila c. kr. kmetijska družba kranjska. — Natisnili J. Blasnika nasledniki. 8°. 70 str.

Poleg tega sem pregledal še Slovensko čebelo, katero je izdajalo čebelarsko društvo od l. 1873 - 1881, Slov. čebelarja in sadjerejca, katerega je izdajalo slov. čebelarsko in sadjerejsko društvo od l. 1883—1889, različne letnike „Novic“, „Kmetovalca“ (1884—1902) in pa „Slov. čebelarja“, katerega izdaja slov. čebelarsko društvo od l. 1897. nadalje⁴⁾.

bedenj, rod. bednja, votel štor, klada; stoječi bednji so okrogli, ležeči pa na štiri robove obtesani

begalnica, Bienenflucht

bér (L), bira (L), bera, branje (L), berivo, bërna; čebele gredo na branje

besnost (D), steklina, steklost

blato, zimsko blato; čebele se blata otrebijo, se osnažijo; čebele niso v začetku zime še toliko zablatene; čebele 7—8 mesecev po zimi blato zadržujejo; posoda, korito je z blatom oskrunjeno (L)

brada, jezik

brezmatičnik, panj, ki nima matice; brezmatičnost panja

cedilnica, cedilo, iztresalnica, † izmetalnica (nem.), † medmetalnica, † trčalnica, točilo (L)

cediti, med cediti; izcejena strd

celica, piskrc, lonček, satovna hišica, luknjica (L); ležnica (D), celica, kamor matica čebele leže; celice potegniti = satovje staviti; celice podolžiti; posiljene celice, Nachschaffungszellen; celice, luknjice (dna ali stranice) vršiti (L); čebele vrše, zgotavljajo celice; celice so zalite (z medom); zvezne celice

cizek, matičnjak (L), nedogojeni cizek (L), v katerem matica še ni godna

cvetje strdi, medí; cvetna moka, obnožina (Jonke), † cvetlični, rožni med

čebela, muha; divje čebele, hostne čebele; čebela roparica, medéna čebela, z medom obložena; čebele so medéne, panj ima obilo medu; † čebela pašna, ki na pašo leta; čebele se matici pokoravajo, če čebele zadek kviško molé in s perutnicami veselo krepelijo, utripajo; čebele drugim panjem dodajati; čebele prekaditi, izkaditi, pregnati

čebelen panj, močen, živalen panj; nečebelen panj; čebelna družina, ljudstvo; čebelna reja, (L), čebeloreja (nem.); čebelna zalega (L), čebelni piskrc (L), piskrc v katerem se godé navadne čebele

čebelnica, čelnica (D), prednja končnica; čebele letajo po panjevi bradi in čebelnici (Šumper)

čebelnik (L), uljnak, čebelnjak

čebelnost, močna družina, množina ljudstva

čebelstvo (L), čebelarstvo

čelnik (D), panj

čelestvo (D), čebelno ljudstvo

čelinstvo (D), čebelstvo

črnica, črna čebela, ropnica

črv (čebelni) se zabubi

črv (voščeni) zaduši, uniči panj

delavka (nem.) = muha, čebela

delo (L), satje, zadelek (D); po dolgem stavljeno delo (L), počéz narejeno delo (L), po dolgem, vprék stavljeno delo (L); mlado delo; delo je gosto ali stisnjeno (L), če je satovje ozko

⁴⁾ Zahvaljujem se gg. Ig. pl. Kleinmayrju in Ot. Bambergu in g. c. kr. ravnatelju učiteljsišča Fr. Levcu za blagohotno prepustitev in porabo Levstikovega rokopisa, g. prof. Jos. Westru za prijazen pregled in korekturo spisa, in slednjič slavnemu uredništvu »Slov. Čebelarja« za preskrbljevanje različnih knjig in časopisov. — Bodi jim izrečena srčna zahvala! P.

skupaj; boljša je gostejša zastava, ker je več prostora za mlad (L); če je satovje redko, daljšajo čebele luknjice, v katere nosijo med; delo izpuščati (L), staviti

devičnik, deviški rojič; deviški prvec in drujec

deviška matica (L), devičnica, neoplojena matica

† **dilica**, † satna dečica, Stäbchen

driska, griža

drobiž, drob, drobič (L), mel, moljavina, Gemülle

† **drol**, trot

drzulja, železna kljuka, strgulja

drstiti, roj se začne iz panja drstiti

drujec, družec (L)

družina (L), čebelna družba (L)

dušek, oddušek; čebelam je treba dajati duška; dušek narediti (L)

dvojček, Dzierzonov dvojčič, † dvojak

gnozdo, kjer čebele sedijo, gruča, kepa

gnida, trotja, čebelna (L), jajce

gniloba, (L), smrad (L), gnitje zalege, gnila zalega; † gniloploden panj (nem.), usmrjen panj; panj se je usmrnil

godniti se; mlade matice se godnijo v lončkih

grebljica, krevljica

grebenci za odkrivanje satja, satne vilice

greda, etaža, predal, oddelek, † štant; panji leže na gredah

grizalo, Beisszange

hišica za matice (L), matičnica

hlačice nositi, obnožje nositi; čebela prinaša domov cvetni prah v kepicalh stlačen na zadnjih nogah; čebela se z nožicami otovori

hrana čebelna, hranilni sok, živež

hrbet (L), srednja stena satu

hromost, hromota, hromotnica, neletavnost, čebelna bolezen

izbobnanje (D), panj pregnati

izdelek trdni, nepremakljivo delo, satje

izgnanec, † umeten roj (nem.), narejen roj (L)

izlet čebel, † čistilni izlet čebel (nem.), pomladnja trebitev (L); oprasilni izlet matice (nem.)

izletnica, žrelo; izletnice je večkrat treba pripreti

† **izmetalnica**, † medmetalnica (nem.) točilo (L), iztresalnica

izpodrezilo (L), izpodrezovavnik; izpodrezilo je dolga, tenka, vsa železna priprava, ki ima na enem koncu krivec na vnanjo stran napét in izbrušen, da ob stropu reže satje. Ta krivec je pravzaprav izpodrezilo. Na drugem koncu je dvorezna strgulja, s katero se reže od poda proti pokrovu; imenuje se ostrilo (L)

izpodrezovalec, kdor izpodrezuje, Zeidler

izrojenec, rojnik, starec, izrojnica, izrojenek; panj se izroji

izvržek (L), popáka (L), Missgebur

jajčnjak (L), jajčnik, zajajčnica (D); jajčnjak se uplodi (L).

jalov panj, jalovec, jaloven panj; jalovina

jerbašček, košek na zadnjih nogah

kadivnica čebelna (L), kadivnik, kadivni meh

kapa čebelarska, naobraznica (nem.), čebelarska peča, obraznica

kapice, pokrovci zalege; panj kapice meče (Janša), panj kapice brusi (L); strdene kapice, kapice, pod katerimi je strd

kaša krmna, čebelna hrana, sok

kepa (L), gruča (L); čebele se zbirajo pri roju vse v eno képo

klada, štor, trkelj, duplo, korito, bedenj

klasti, kladem = pitati, med podajati (L)

klaja, krma (L), živež; † klajno kori-tice (nem.); klajni sat (nem.)

kokljica (L), matica, ki se glasi še zaprta v matičnjaku (núk, núk, núk itd.); prosta matica po prvcu pa se imenuje pivka in poje cí, cí, cí; ta ide z družcem (L)

končnica, skončnica, sprednja, zadnja; izletna končnica, čebelnica, sprednja končnica

končni satnik; končni sat

korito, navadni kranjski panj; korito pitno (L), v katerem čebelam klademo; koristno je, na med polagati žimnate mrežice, ki prosto plavajo, da se žival ne medí niti ne topi, ali pa vreči vsaj kako trsko ali obrezino vanj, posebno če je rédek; gosti ni toliko nevaren (L); skledica

koš, pehar, pletarnik, pletar

košek, jerbašček na bedru (krači) čebele

košnica slamnata (L), pletenica; pletena je ali iz cela, ali ima več obo-dov, ki se pokladajo, da stoji drug vrh drugega (L)

kožica (L), srajčica, katero pusti zalega v piskrcu; kožica, katero čebela slači, idoča iz luknjice (L); čebela pregrize luknjici pokrov ter slači mreno, ki je bila okoli nje (L)

krevljica, strguljica

krma (L), čebelni živež

krmljenje v potrebi, zasilno krmljenje; krmljenje z moko; umetno krmenje (nem.); čebele spomladi z umetnim krmljenjem presiliti

krpivnica (L), brizglja

krpelj, čebelna uš; čebela je osedlana s krpljem

krtačice na nogah čebele, ščetice

kruhek čebelni, obnožina

krva, griža

kvačica, razstojišče, Abstandsbügel

lažimatica, napačna matica, trotnica, čebela, ki leže jajčica, ležeča čebela, † prisiljena čebela

† **ležna čebela** (D) (nem.), † ležak (D) (nem.), Brutbiene

ledénec, kandis, sladkorni cvet

lepilo, lepež, smola, lepilni vosek, smolni vosek (Janša), † klejna smola, † klejni vosek, zamaža (D), zadelavina (D)

lésa (L), lésica (L), kobilica (L), zapah, zatvornica pri žrelu

levna kožica (leviti se), srajčica, mrenica, mešček, mrežica

† **ležak**, ležeči panj

letvica, satnik brez stranskih delov

letaj čebelni, polet, Flug

letéčnost; matica dobi letéčnost, izle-tečá, hodi po plemenu

leto strdno, leto bogato na medu

ležišče, zimska gruča

liti; čebele lijó po smrekovem medu, (L), dobe grižo

lonček; prehodni lonček, pripenjalni piskrc; lončke odkrivati, pokrovice odstraniti

lopačka (D), širje bedro zadnjih nožic, kjer je košek

luknjica (L), piskrc; čebele potezajo, dodelujejo luknjice

mana, medena rosa

maternica (L), zadek matice

matica, maternica, mačica, † kraljica; brezglasna matica (L), starka, ki ne poje; družec ima pévko, prvec pa tiho (brezglasno) mater (L); deviška (neoplojena) matica; godna matica, negodna matica = v satju; matica godní, postane godna v 16 dneh; matica množi čebelno dru-žino (L); čebele se osipajo pri roju svoje matice (L), se zbirajo okoli svoje matice; matice odrejati; rodna matica, oplemenjena matica; matico

si izpodrediti; če je panj brezmatičen, si izpodredi matice in nastavi posiljene celice ter si sam vzgoji matico; panj si včasih novo matico sam preskrbi (pogl. matičina prelega); trotočna matica, trotočna matica; matica se potroti zavljo starosti (L), leže same trote; čebele valé matico (L), godijo matico (L); panj si izgodi matico iz matičine ali čebelne zalege (L); čebele izgode matico (L); ako je panj izgubil mater, se mu da čebelna zalega, da bi si drugo zarodil (L); matičina mreža, Abspergitter; matičina nerodovitnost, trotočnost; matičina nožnica; matičina nožnica ima znamenje uplemenjenja (L); matičina praha (L); matica ima praho (L); matica se uplemeni (L); matica hodi po plemenu (L); matica se izpraši (L), matica se plemeni (L), matica izleteča (L), dobi letéčnost (Jonke); panj praši matico (L); matica je ostala na prahi (L), se je izgubila pri prašitvi; matičina prelega; če čebele matico preležejo, si izpodrede novo matico; matičina valilnica, Weiselsuchtstock; matičina zalega (L); matica leže ali nese jajčka (L), znese jajca (L); matica sploh nekoliko dalj časa uže dogojena živi v zalegi (L); matica poje v zalegi (L); vležene matice v celicah so začele škrabljati

matičnica, matičina hišica, hišica za matice

matičnik, materin panj, plemenjak, panj za pleme, stavec

matičnjak ali cizek za matice (L), stolpek (L), matičina celica, lonček, † fajfa, † kufa; matičina zibelka je godna, zrela; čebele napihnejo matičnjake; matičine zibelke odtrgavati, potrgavati, izrezati

med, strd; med jemati, odjemati; čisti med se izpodreže in vzame (L); natresel sem iz 25 panjev 3 cente strdi (iztresalnica), natočil sem 12 škafov čistega medu (točilo); med iztresati (Janša); med cvet ali samotok (Kras); med = medica (Sumper); cvetlični med; listni med (na listju); živalski med, med listne uši, mana; razpuščen med, izcejan med; zalepljen, pokrit, zadelan med; spomladni med in posebno med od smreke čez zimo presladi in zledeni (kristalizira); med trebiti s točilom iz satovja; s točilom izvršen med; voden med (L), z vodo zmešan redek med; na vodi razproščen med (L); med na vodi razprostiti

medén -a, -o; čebele so medéne in spasene (L); medéna rosa, mana; medena paša (L); medéno leto (L); panj je medén, ima dosti medu

mediti se; čebela se medí, pomedí (L), čebela se umaže z medom

medišče, mednik, medišče nastaviti in odstaviti, odvzeti

† **medmetalnica**, † izmetalnica (nem.), iztresalnica, točilo (L)

mednik (D), z medom napolnjen panj (koš)

medovit čas (L), čas dobre paše

mehurček za med (L), mešiček ali golžunček za med; mehurček za strup (L), strupeni mehurček, † strupnik

mel, rod. melí = drob, drobiž, tudi melje, -a

mład, rod. mladú (L), mladje, rod. mladja, zalega; mlad se vhladi (L), če ga družina ne more greti; mlad valiti (L), čebele valé mlad

mladica, mlada matica, pa tudi mlada čebela

mladičnik (D), deviški roj

močiti; čebele močijo, panj moči, je moker pri žrelu

moka, rožna ali cvetna, cvetni prah, obnožina

molj čebelni, vešča, njena zalega = črv; moljeva zalega; satovni molj, čebelni črv (*tinea mellomella*); voščeni črv

moljavina, črvojedina; črv prepreže satovje s svojo moljavino; čebele v takih od moljev prepreženih celicah imajo razgrizene in zapredene perutnice.

mrenica (v piskrcih), srajčica (bube)

mrtvica, mrtva čebela

muha = čebela; muhe spustiti na spomladnjo trebitev

nadstavek, podstavek, naklad, naklada, podklada, naloga, nakladna posoda (L), nastávek; posode nakladati; naklado (nadstavo) navezniti; kadar nalogo odvezamemo, porežemo satovje, čebele se pa od-treso v kak dobro založen panj (L)

nalet, prilet, Flugrichtung; čebele so svoj nalet pozabile

naloženec (L), pustina, ki si jo naložil drugemu panju

nanašati med; nanešen med; čebele so dovolj medu nanosile

nanesti, nadelati panj od konca do kraja

naobraznica, čebelarska kapá

napajališče, pitno korito

narejenec, narejen roj, † umeten roj, prisiljenec, odsetek (Janša)

nasad (D), † plod, zalega

nasednica (Janša), panjeva brada, jezik

nastava zalege, zalegina nastava

nastavek, pustoto narediti; brezmatičen panj nabije se na drugega

nastavljati matičine zibelke; nastavljena zalega

natresti, med iztočiti

nazimek, zazimek, Nachwinter

nepogoden, napačen, slab panj

nezanošeno satje, belo satje, v katerem še ni bilo medu in zalege

noša (L), paša; čebele pasi v slabi noši!

notrinja panja

obhajanje (o čebelah), die Bienenwut

obhojenje, oplojenje, oplemenenje, praha; obhojena matica

objedljivci (D), ropnice

obnožen, -žna, -žno; obnožnat; obnožnat sat, v katerem je obnožje; obnožnati med (L), med namešan z obnožjem; čebele so bile obnožne; čebele so debelo-obnožnate (L), nosijo velike hlačice

obnožje (L), obnožina, obnožna, vznožna, obnožnica, nanožnina, cvetni prah, rožnik

obnožjiče (L); drobno obnožjiče

obodnik, košnica, pehar

obraznica, čebelarska kapá, krinka

obrezina (navadno prazno) satje, ki odpada pri obrezovanju

obrojiti

obsedati, satje obsedati ali oblegati, tudi zasedati

očistiti; čebele se očistijo, otrebijo, očedijo

odjemanje medu, satovja; med odjemati;

odlet, Abflug

odpadki čebelni, blato

odrediti, izpodrediti si čebele

odroj, odvzeti roj, narejen roj

odrojiti; čebele odrojijo, nehajo rojiti

oglavnik, košnica, slamni koš, slamnik

oglednica, ogleduh; ogledovavke iščejo novega selišča (L)

ogrebáč (L), kdor roj ogreba

ogrebnik (D), koš ali panj, v katerega ogrebamo čebele ter jih iz njega še-le selimo v pravi panj

ogreniti, ogrebsti; ogrenjen roj

ogrebavnica (L), ogrebavna žlica (L), vsajavnica

omatičiti (D); brezmatične roje moramo omatičiti, jim dodati matice

oko mrenasto, Netzauge

† **okvirček**, † romček, satnik

oplodivni izlet matice; oplodivno seme = niti

† **oplodnik**, pleme (L), Befruchtungszeichen

† **oplodivnik** (troto), plemensko orodje (L), spolovilo

panj, korito, posoda, sod; panj ima pódnico (dno, pod), stropnico (strop, pokrov, vrhnico), stranici, skončnici; vrhutega se še preklini z dvema ali tremi oblimi klinici, če je čebele premikati (prepeljavati, prevažati) v pašo (L); deščeni panj (L), ulj iz desek; panj godí (pred rojem) matice, kar oznanja s trepanjem (L); panjič za izgojevanje matic; panj se izroji; panj pokrije delo (L); žival zaseda vse satje; materen panj, ki ima lansko matico = plemenjak; medén panj (L); panj odrejevati, rediti; spomladi več tednov preteče, predno si panj toliko ljudstva izpodredi, kakor ga nerodni čebelar v kakih trenutkih v jeseni pokonča (Jerič); ogrebovalni panjič (nem.); panje podirati, zažvepljati; primatičen panj (D), ki ima matico; panj je pust (L), brez matice; panj je pustina (L); pustino treba nakladati drugemu panju, ki ima matico (L); opusteli panj, brezmatičen panj; panj opusti (L), izgubi matico; dva panja skleniti, pustoto napraviti; pnstoto narediti ali panj na družega

navezniti, posebno če panj nima matice, pač pa dosti čebel; panj nabiti na družega, tako nastane naloga, ki se kasneje odvzame; če je pa panj (naloga) staro matico pri odložitvi seboj vzela, se mora staremu panju nazaj dati; panji srše na človeka in vsako drugo, neprijetno stvar (L); zaprt panj; če panj ni zaprt, če satje ni do dna dodelano; živalen panj, zaseden panj; panj je živalen in zaležen (L), ima dovolj družine in zalege, panj je prečebelen; panj zapažiti; oslabeled panj; mrtev panj

partenogeneza, deviška zmožnost zaroda

past za trote

pasti; čebele pasti (L), pitati; lačne čebele spomladi dobro napasi in vedno pitaj, da se zopet ne prestradajo (L); čebele so se pasle na vso sapo

paša, paša drži; paša se odtrga, neha; slaba paša potegne, če se dobra odtrga; slaba paša nastopi, paša se ustavi; medéna paša (L); medeni, medoviti čas (L); brezpašni čas, brezpašno leto

pehar, pletar, košnica

petec (L), peti roj (L)

petje matice; pevka, (roj) pevec

piskre, lonček, zibelka, luknjica; čebelni piskrci (L), trotji piskrci; matične piskrce izvaliti; piskrci so pokriti ali zadelani; piskre je zaprt, če ima kapico (L); čebela je v piskrcu zaprta (L), čebela je zapredena (L); matica je nasadila vse piskrce z zalego; piskrci, ki mejo delé, niso ne trotji ne čebelni, ker so trotom premajhni, čebelam preveliki (L); prehodni piskrci vezno satovje, prelazne luknjice,

prelazne, zvezne celice, prelazno satje, pripenjalni piskrci; piskrci so zakriti (L), zadelani (L)

pitaneč, piča za zalego, kima, klaja; pitati, lačne panje treba pitati; † pitanje na dobiček, spekulativno, premišljeno pitanje, † pitanje na roje

pivka (L), mlada matica, ki ide s pevcem

pleme (L), znamenje (L), znamenje oplemenjenja; ko se matica (oplemenjena) vrača, ima zadnji konec odprt; v njem se vidi belo, apnu podobno pleme, ki se je prijelo nje-nega telesa (L); matici čebele od-trgajo pleme, ko jo trebijo (L); matico zmaguje pleme (rodovitost); matico je pleme tako zmagovalo, da je morala prestopiti s štirimi prednjimi nogami, kadar se je hotela premakniti od luknjice do luknjice (L); časi matici kaka bolezen izpridi čebelno pleme, da stavi potlej same trote (L)

plemeniti; trotje plemené matico; matica se plemení, izleti po ple-menu (L), matica se oplemeni

plemenitnica, oplemenjena matica; uplemenjenka (L), izprašenka; ne-izprašenka (L)

plemenitnost, rodovitnost; plemenitost dozori pri matici tačas, ko pride iz prahe z odprtim zadnjim koncem (Jonke)

plemenjak, plemení panj

plemensko orodje (L), pri trotnu (samcu), spolovila

pleniv, -a, -o; matica ima pleniva ali pokazena krila

plésen (L); plesnivo satje, od črva prepreženo satje

pletenica; na desko poveznjena, slamnata pletenica (L), košnica

† **plod** napreduje, zalega se širi

plodnost, zmožnost oplojenja

podebeliti; panj podebeli robe sa-tovja

podiranje jesensko (L), panji se po-dirajo jeseni

podkládniki (L), Christ'sche Maga-zinsstöcke

podlaga, podstavek; podlaga se daje pri podkladnikih (L)

podlesnik, mlad, nerazvit trot

podsedati; čebele podsedajo (L), se zbirajo na bradi ali pod brado v grozdu, kadar je panj močen

pogača, pogačica, sat; medna ali plodna pogača (D), pogača, satje, v katerem je med ali zalega

pokladati čebelam, klasti, polagati med, pitati

pokoj zimski; spomladi se čebele od-pirajo (L), takrat se devajo iz zim-skega pokoja (L), čebele se odmaše, da se izprelete (L)

† **polk** čebelni, družina, ljudstvo, žival

pomediti (L), kak prostor z medom pomazati

porezavati (D), izpodrezovati satje

posoda, panj, korito; posoda je polna z delom (L)

poveznjenec (L), pustina, ki se dru-zemu panju naloži

praha, maticina oploditev, opleme-njenje; čebelna praha, prašitev čebel

prašiti, žival se pripraši v žoltno (L); če na panj potrkamo, se žival usiplje pri žrelu iz panja; dobro znamenje je, če vidiš čebele za žrelom v vrsti stati in zadnji konec života po koncu držati, glavo pa v panj obrneno, s prašutnicami močno prašiti (L)

prašnica, žrelo, izletnica
† **predigra** (nem.) praha, prašenje
pregled, spomladni, revizija, pomladno pregledovanje
pregnanec, narejen roj
pregreti, čebele zalego pregrejejo, dobro oblegajo in grejejo.
prelega matičina; čebele preležejo matico, obnove, preнове matico; preleči
preletovanje občno, prašenje; čebele se začno preletovati; prvo spomladansko preletovanje, pri katerem se čebelice trebijo
premladost matice (L), matica je premlada za pleme
prerezanek (-ec), narejen roj
prestrézalo (L), prestrézno sito (L), † ravšelj † rojelovna vrša; roj se stréze, roj se prestréze (L)
prezidati; roji panje prezidajo, napolnijo posodo z delom
prilet, nalet
pristavek, Nebensatz, naklada; podstavek, nastavek
prismoliti, pritrditi; čebele prismole satnik k stranici
prgavost, peščenost medu, kristalizovanje medu, prgav, pesknat med
prvec, prvenec, prvič
pustina (L), brezmatičen panj; čebele v pustini ležejo trote (L)
pušiti; čebele pušijo (L), rojijo; panj je odpušil, odrojil
razmera, razstoj satov, razstanek, razdalja
razstojnik, Abstandsnaegel, kvačica, Abstandsbügel
redivni sok
résarica, Heidebiene
rilček, sesálo
rob satovja

robíti; satovje zarobiti; ob času dobre paše dovršuje ul tudi zadnje piskrce (ki drugače niso nikoli dodelani), a po širokem robu stavi majhne luknjice, kakršne se vidijo po matičini zalegi, in čebelar pravi, da je zarobil

rodovitost (L); matica se časi ne more od same teže dvigniti, ako jo rodovitost premaguje, kar se posebno često vidéva, kadar prvi roji buče iz starcev (L); na starost matici rodovitost opeša (L)

roj; narejeni roj (L), umetni roj (nem.), narejenec (L), če se žival izpodí, prežene iz panja (L); izkajenec, prekajenec; prisiljenec, prisiljen roj, narejen roj; silni roj, Notschwarm, prisiljenik (D), lakotni roj, stradnik (D), sirotnik (D), zagladnik (D); roj uhajavec; narejanje roja; roj ogrebsti, ogrniti, ogreniti, vsajati, osipati; roj se ogrebe na prazno (L); rojitev (L); čebele se pripravljajo za rojitev; kadar po letu čebele kupuješ, jemlji take roje, ki so zakriti, dasi morda še nimajo dosti dela; žival pa mora biti množna, če je dobra mati. Ako roj po letu kaže rebra, nikar ga ne jemlji. Izrojenci pak so večidel jasneji zadaj (L); če je roj že ogreben, pa hoče zavoljo gladi uhajati, da bi si pašo prebral (L); roj se je prijel (L), se je zbral v kepo, roj visi mirno na veji, roj se prijemlje veje, debela (L); roje sklepati, združevati; ob rojéh (L), ob rojih, ko čebele rojijo; roji minejo (L), čebele odrojijo, nehajo rojiti; odrojenje; trotje zginejo kmalu po odrojenju (L), ko so roji odšli (L); panj se je zarojil, izrojil

rojenec, izrojenec, stavec

† **rojna mreža**, vrša, prestrezalo (L)
ropati, krasti (L)

ropnica (L); roparice pritiskajo, če med ovohajo; ropnice (tatice) kra-dejo med in drobé vse, kar diši po njem, posebno pa tako satje, v katerem še ni bilo zalege; potlej ne ostaja družega, kakor sama dna, listu enaka (L)

ropnik, panj, ki ropa

rožičja bolezen, če se čebelni rožički ali čopki sprijemljejo

sat, satje; čebelnio satje (Arbeiterbau), trotje satje, trotni sat; belo ali čisto satje, v katerem ni bilo ni zalege niti medu; črvivo satje; golo satje (L), prazno satje, suho satje (L); grbast, zbočen sat; medéni sat, sat je z medom založen; satje narediti; panj je naredil satja do zadnje skončnice (L); satovje staviti, postavljati, graditi, izdelovati; panj je z satovjem nastavljen, je poln satovja; satovje je dodelano, izdelano; čebele potegnejo satje; kadar je sat potegnjen blizu do tal, potem ga čebele daljšajo tja, kamor si razpeljavajo delo, ki je začeto ali više spredaj ali nekoliko niže zadaj v panju; kak panj, zlasti jeseni, izpusti satje v enem ali dveh mestih na podnico, kamor ga pritrdi, da varneje stoji na podpori, ker je polno medú (L); plemenjakom je po dolgem stavljeno satje boljše od prečnega, ker se tako rado ne posiplje, ako se čebele morajo prepeljavati ali prenašati v pašo, in ker se tudi po zimi žival laže pomiče za médom (L); satje se posuje, posiplje, podrobi (L); satje podrobíti (L), zmečkati; družina obseda satovje (L), panj pokrije delo; z medom nasmeten sat; satovje izpod-

rezovati; čebele začno spomladi satovje špičiti; satne ulice; zaležen sat z zalego; satovje je z zalego nasajeno

satiček, ravnilni satic (nem.) = zastava (L), začetek.

satnik, † okvirček, † romček; mali, kratki satnik = polsatnik, veliki, dolgi satnik = celi satnik; satnik ima krake; odstavek med satniki = razdalja; satnike dodajati, odjemati, odstraniti; nasnovani satniki, čebele so pričele staviti satje

satovnica (D), pogača (D), pogačno delo (D)

semenski mehurček, semenska mošnjica, semenske niti

sesalo, rilček

sestradanec, lakotnik, Hungerschwarm

sklad, če se panji drug na drugega nalože

sklepanje, združitev rojev; dva panja stakniti (Zal.)

sled pustiti; če porežemo satje iz satnikov, pustimo sled = nekoliko satja, zastavo, da čebele vedo, kje naj zopet stavijo delo

smola, zadelavina, lepež

smrad (L), gniloba (L); panj se usmradi (L); smrad je nalezljiv in kužen (L)

† **snaživen** izlet (nem.), pomladna trebitev

sok iz obnožja, medú in vodé (L), hrana za zalego, redilni sok

spolovila, spolnice

srajčica, zapredek, (levna) kožica, mrenica

središče čebel, kepa po zimi

stališče, čebelnjak

stalo za satovje, satno stalo

stánica (belokranjsko). piskre, luk-njica
stan, stanišče (D), panj
steklost, Maikrankheit
stiskavnica, tlačivnica; stiskavnica za izdelovanje umetnih sten
† stojak (nem.), stoječi panj
stolpič za matico, matičnjak
straža pred žrelom, stražniki
strgalnica, greblja, krevlja, strgár; strguljica mora bolj na dolgo nasajena biti
ščetice, krtačica na čebelnih nogah
ščipalnica, Beisszange bei den Kiefern der Biene
tikanje in **kvakanje** (D), če matice pojo: ti, ti, ti in: kva, kva, kva
točilo (L) iztresalnica, † izmetalnica, † trčalnica, † medmetalnica, † sat izpraznilni strojček (nem.); med točiti
topilnik za vosek in med
trebéž (L); usmrajeni panj iznaša črvice v zalegi posušene, vedno se vkvarja in trebi, ker bi si rad pomagal; pa s tem se čimdalje huje zakopava, ker vsaki mlad se bo gotovo okužil, če ga le taka pita, ki je prišla od trebéža (L)
trebitev pomladnja (L), pomladno prašenje
tretjenček, trekovec, tretjak, tretjič, tretjec, tretjic (L)
tropine, voščine
trošinke (D), hlačice
trot, samec; namestu žela se pri trotu vidita dva rumena rogova, ki sta podobna senénim vilam. Med njima je pleménski ud, ki je v korenini tanjši, a više debelejši (L); trote odganjati; trotova vojska (nem.), vélika morítev trotov (L);

trotni lončki, trotni piskreci; trotov sat, trotovje, trotovina, trotovec; trotja, trotovna zalega; trotovski zalegi se vrhi porežejo, trotna zalega se obglavi; odrezovanje trotovskih glav
trotnik, trotovnik, past za trote
trotovec, trotar, trotnični panj, panj, ki zastavlja trotovo zalego
trotovka (L), trotnica, trotovnica, spačena matica; stara matica le trote povija; trotovka stavi samo jedno pleme, to je trote (L); panj, ki ima trotovko, počasi zagine (L)
† tružčniki (Sumper), skladniki, podkladniki, Christ'sche Magazinstöcke
ubegnjenec (L), roj, ki je ušel
ujemalnik, čebelni sak (nem.), roje-lovna vrša (nem.), prestrézalo
ul, sod; ulje zravnati, gleichmachen
ulice; ulice čebel so med satovjem sploh in pa spodaj po deski (L); medsatne ulice
usmraditi se; panj se usmradi
valivka, Brutbiene
vališče, plodišče; dvovrstno vališče, v dveh predalih, etažah
veha, čep v stropnici, vrhnici ali pokrovu; združevalna vеха
vehovnik, ušesnják (L), sveder
vešča voščarica (nem.), čebelni molj, vešča
vilice za odpiranje satja
vnučiti (L), prvec se je vnučil, je dal vnuka
volk čebelni, čebelna smrt, Bienenwolf; panj ima volka (Sumper), panj je od molja prejeđen in prepreden
vosek; zvezni vosek; vosek kuhati (L); satovje v vosek skuhati; vosek izdelovati; čebele izdelujejo vosek; vosek izločevati = čistiti, vosek beliti

voščen, -a, -o; voščene luskinе, penice, luske, lističi; čebela poti voščene lističe, poti vosek; čebela izločuje voščene ploščice izmed obročkov; čebele gnetejo voščene ploščice; voščena melija ali mēl, Gemülle žrelo je včasih spomladi zamašeno z voščeno melijo; voščena smola, smolnati lep (nap.), voščena zamaz, lepež, lepilo, smola, voščeni začetek, voščena črta, zastava

voščevina, voščeni drobljanci

voščine (L), prazno satovje, satine

voščeno točilo (D), stiskalnica

vrša, prestrezalo

vrtalo, vijak, Schraube

vrtoqlavost, norost, bolezen čebelna

vrzél (L), prehod ali prelaz v satu

vsajavnica, ogrebavnica, ogrebavna žlica

zablatenje; čebele so zablatene, so polne zimskega blata

zadek čebelni

zadelati; panj je zadelal prav do zadnje končnice

zajedavke ali vgnide, parasiti n. pr. čebelna uš

zajemalka, žlica, ogrebavnica

zakrov, prikrov, die Blende

zalega, plodni nasad (D); zalego go-diti, gojiti; godna, zrela, negodna, grbasta, gnila, skazena zalega; mlada zalega, nezadelana, odprta zalega; zadelana, zalepljena, po-krita, zapredena (Janša), s kapi-cami zadelana zalega; zaprti mlad (L), zaprta zalega; do robov po-krita zalega; redna, skupna zalega; raztresena, neredna zalega; zalega je redka, če ni nikjer zdržema na-stavljenega kosa (L); odprta in gosta zalega kaže, da je matica

dobra, raztresena pa, da matica ni posebno rodovitna (L); če je za-lega v skupnih plastéh, je matica rodovitna in dobra, če je pa med zalego mnogo praznih lončkov, je matica slaba; matica nastavlja ne-pravilno, raztreseno zalego, ali pa čebelno zalego meša s trotovo; prelazi med zalego = tu nekaj, tam nekaj zalege, vmes pa prazno; za-lego iztrgati, iztrebiti, n. pr. trotovo; zalego pometati iz celic; zalego pri glavah porezati; zalego porezati (L); panj iztrga, izvleče zalego ob slabi paši (L); čebele trotovo za-lego izrujejo; izruvana zalega; za-lego nastavljati, pokladati, zastav-ljati; nehati zalego nastavljati; za-lega zastane = ne napreduje, od-mrje; zalego ogrevati; čebele pasejo zalego z medom (L), čebele se hitro zalegajo; zalega se hitro izlega; matica hitro zalega (zaleže) jajčica; matica sadi zalego; družina stavi maticam zalego (L); matica zastavi, zanesse jajce v piskrc (L); matica zastavi piskrce, zaleže piskrce; zanesena zalega

zaloga za zimo; zaloga medu, strdena, medena zaloga

zamaža (D), zavoščina (D), zadela-vina (D), smola

zapah, potisek (D), zatikljej, lésica, kobilica, zapornica za izletnice, za-klopnic pri žrelu, zapiralo; kosi-tarni zapah je prevrtan

zaprtki čebelni, gluha jajca

zarediti močne panje, tudi prirediti; čebele se zaredé

zareza, utor, die Nute

zastava (iz voska) (L), začetek; če-bele imajo že nekaj zastave (L), prično staviti delo; nekateri panjevi

imajo bolj gosto, drugi bolj redko
zástavo (L), gosto in redko delo
zastaviti satje, začeti delo, zastav-
ljati zalego

zibél (L), luknjica, piskrc

zjed (D), zmelek ali trošina (D), ob-
stoji iz voščenic (D), mel, drobljanci
zledenén, -a, -o, kandiran; zledenitev,
strdenje, kandiranje

znamenje, pleme

zrelost, godnost čebele, matice

zelo, žalec, trn, zelo

želodec, medni, strdeni želodček

žep, (Zal.) prestrezálo

žival (L), družina (L), ljudstvo, čebele

živež, krma; čebele gredo po zimi za
živežem

žleza slinavka; slinska žleza, die
Speicheldrüse

žrelo, žeklo (na Dol.), želtno (L),
žoltno (L), žrelce, žrelnica, letavnik,
letavnica, letavec, letovec, mežev-
nica (Jonke), prašnica; žrelo se pri-
takne, zatakne, primaši, zamaši;
žrelo se izoži; žrelo je močno ob-
sedeno, kakor pravimo „zamašeno“.

